

СОЦИЈАЛНИ КАПИТАЛ, ЊЕГОВЕ ПАРАДИГМЕ И ОСТВАРИВАЊЕ ДОСТОЈАНСТВА ЉУДСКЕ РАДНЕ ДЕЛАТНОСТИ

Милош Д. Лутовац

Београдска академија пословних и уметничких струковних студија, Београд, Србија
milosdlutovac@yahoo.com

Александар Живковић

Универзитет у Београду, Економски факултет, Београд, Србија
aca@ekof.bg.ac.rs

Чланак је излаган на IX Интернационалном научном скупу „ЕконБиз: Економија и COVID 19“, Бијељина 17. и 18. јун 2021. године

Апстракт: Развој производних снага у двадесетом, а посебно у двадесет првом веку, одвија се у знаку афирмације знања, као основног ресурса развоја друштва и промена у његовој цивилизацији која поприма нову епоху у његовом еволутивном развоју. Значај знања израстао је захваљујући променама у садржају и карактеру човекове радне делатности, исказаној у њеној интелектуализацији, а која се остварује пре свега не у ангажовању и трошењу снаге човекових мишића, већ у активирању, испољавању и потврђивању његових интелектуалних способности. Промене у садржају и карактеру човекове радне делатности захтевају и промене у парадигмама његовог менаџмента на свим нивоима њеног испољавања од конкретних облика организованости до глобалног уређења друштва. Те промене, полазећи од промена у њеном садржају, треба да означе усаглашавање захтева њене сврсисходно-циљне делатности са одређеним позитивним последицама, стваралачко-профитерским аспектима и човековим особинама као мислећег и вредносног бића на линији схватања, промишљања и третирања човека у радној делатности у све мањој мери као бића способног да испољи захтеве извршиоца радних налога, а све више као стваралачког бића. Оваквим развојем еволуција људског друштва означила би његов развој у правцу остваривања човека као ствараоца што је у складу са развојем човека као бића *sui generis*.

Кључне речи: социјални капитал, интелектуализација радне делатности, пристојан рад, достојанство рада.

1. УВОД

Пораст значаја знања у остваривању људске радне делатности настао је са променом у њеном садржају која својом интелектуализацијом добија карактер интелектуалног или социјалног капитала у друштвено-економским односима насталим у еволуцији људског друштва.

Парадигме интелектуалног и социјалног капитала треба да изразе остваривање захтева за превазилажење супротности између њене потребе да искаже своју сврсисходну економску рентабилност (профитабилност) стварајући одређене промене задовољавањем људских потреба и њеног карактера којим се човек као свесно биће исказује својим стваралаштвом у коме има своје место и његова способност и потреба да се исказује као биће одређене маштовитости у избору свог циљног понашања. Захтев за усаглашавање ове супротности у основи се своди на потребу очувања смислености људске радне делатности и у условима на научним основама развојних производних снага у форми дигиталних система, на начин да роботизација прети да људе претвори у роботе, чиме, ако се то деси, људска цивилизација губи свој смисао.

Овим радом се жели скренути пажња на неке од ових проблема који су на одређен начин присутни и у савременој људској цивилизацији, често несхваћени озбиљно.

2. Социјални капитал и нова парадигма менаџмента

Социјални капитал представља врло сложenu и динамичну друштвену категорију која добија глобални карактер, што се рефлектује и на менаџмент и тражи његово прилагођавање овом капиталу, то јест, развијању новог типа менаџмента са нагласком на афирмацију и испољавање човека као мислећег, слободног и вредносног бића у радној делатности. Промене у концепту новог менаџмента треба да представљају допринос остваривању пристојног (достојног) рада човека као слободног бића које својом делатношћу задовољава потребе уз очување индивидуалног интегритета и достојанства.

У савременим, посебно друштвеним, и нарочито економским и организационим наукама све више пажње се поклања разматрању и промишљању нових парадигми менаџмента који је условљен променама у садржају и карактеру капитала и који добија обим социјалног капитала. Међутим, та разматрања нових парадигми капитала, односно социјалног капитала, не могу бити успешна ако се не одвијају у контексту остваривања текућег процеса глобализације.

Глобализација је друштвена реалност глобалног карактера уједињујући друштво тако да се говори о „глобалном друштву“ о „мегадруштву“ са многим противречностима. Процес глобализације проучавају многе науке означавајући сложеност и комплексност проблема глобалног карактера и феномена глобализације, а настаје и нова академска и научна дисциплина Глобалистика (Чумаков, 2009, стр. 60-89).

У социолошком промишљању глобализације она се разматра пре свега као процес настанка глобалног привредно-економског система и исказује се ширењем подручја економске моћи, освајањем нових територија као извора сировина и тржишта без употребе рата (Григорьев, 2006, стр. 60-61), а употребом новца (Борико, 2002, стр. 25). Као процес је омогућен развојем високе технологије (која је омогућила сажимање простора и времена) и тржишним силама (исказане тржишном конкуренцијом и доминантним обликом кретања капитала у облику новац-новац који доноси профит, чиме је омогућено оформљење

опште човечанске финансијско-информационе технологије (Ушкин, 2003, стр. 185).

Глобални систем који настаје глобализацијом као нова информационо-техничка, економско-еколошка, научно-политичка, социо-културна стварност и друштвена реалност, са специфичним структурама и процесима, развијајући се у границама човечанства, прожет је сложеним светско-привредним и међународним односима мењајући се по мери новонасталих околности, природног и социјалног окружења човека, стварајући материјалну и духовну културу те формирајући индивидуалне интересе и вредности и различите циљеве развоја (Лейбин, 2003, стр. 57). Тај систем састоји се од подсистема који су међусобно повезани и показују одговарајући утицај једних на друге. Глобална економија јавља се као подсистем глобалног система. Она означава свеукупност националних економија. То је јединствен противуречан систем богатих и сиромашних држава. У њега су земље улазиле неједнако развијене и та неједнакост у систему се одржава (Reimet, 2006, стр. 57). У ствари, глобална економија на одређен начин представља освајање планете од стране транснационалних корпорација које доминирају над националним економијама (Марковић, 2008, стр. 37-90).

Са глобализацијом неолиберални капитализам добија глобалне размере, те постаје глобални капитализам. У њему доминирају транснационалне корпорације, смањена је улога државе, распрострањена масовна култура и остварена информационо реалност (Бабков, 2003, стр. 69-103). Извршено је умрежавање свега на основама приватизације, дерегулације и либерализације, у име „слободног тржишта“, а ствара се богатство уз обећање „да ће сви који се подвргавају захтевима светског тржишта бити благословени земаљским богатством“ (Beck, 2004, стр. 117). Међутим, остваривање овог обећања није реално, а камоли оствариво. Јаз између начела профита и начела хуманизма постоји у основи капитализма било којег нивоа развијености, па и у глобалном неолибералном капитализму (Ђорђевић, 2006, стр. 69). У њему се новац позиционира као врховни владалац. Од ефикасности и максимализације профита ствара се апсолутна вредност и мит. Моћ новца гази човеково достојанство, вређа његову част и уништава наду. Ново тројство „тржиште-конкуренција-новац“ појављује се на светској сцени с намером да се уздигне у врховну власт, која ће владати пословима планете, намећући своја правила државама и своје уједначавајуће норме упркос културним вредностима и идентитету (Мајор, 1977, стр. 53).

Глобализација и глобални капитализам (настао са њом) захтевају нове (научно засноване) одговоре, не само на традиционално филозофско питање о положају човека у свету и космосу, већ и о положају човека у свакодневници, пре свега у глобалној економији и радној средини која се уобличава у њој (Видянин, 1997, стр. 63).

У оваквом приступу треба истраживати глобални неолиберални капитализам са тржиштем као одлучујућим механизмом регулисања робне размене и последицама које из тога произилазе у контексту сазнања да је од савременог тржишног механизма угрожена већина привреда, углавном због неуважавања друштвеног фактора. Јер, тржиште не постоји без људи, а оно је укључено у структуру друштвених односа (Гозабов, 2007, стр. 283). У оваквом приступу и промишљању, треба критички размотрити и одбацили схватања да су људи средства чија радна делатност (само) доприноси друштвеном напретку, а уважити и теоријски унапредити схватања по којима радна делатност људи доприноси друштвеном напретку, где се људи исказују као стваралачка и слободна бића, остварујући услове своје материјалне егзистенције и социјални статус стварајући међусобне односе (Шарков, 2007, стр. 52). У тим односима људи изражавају своја идејно-политичка опредељења и улогу у политичкој организацији друштва.

3. Разматрања о суштини глобализације

Промишљање суштине глобализације као глобалног друштвеног процеса и основних обележја глобалног неолибералног капитализма као система конципираног на знању као основном развојном ресурсу, означава се као „knowledge capitalism“, те га треба разматрати у контексту развоја техничке основе рада и промена у његовом садржају са последицама које га прате. Наиме, развој производних снага представља основу фазног развоја капитализма, али је и капитализам, тежећи што већој рационалности и продуктивности у циљу присвајања што вишег профита, подстицајно погодовао развоју производних снага. У таквом приступу и технолошка глобализација доводи до замене рада човека радом машина. У овом следу развоја упоредо са глобализацијом и њеним ширењем повећавао се значај знања као развојног ресурса. Човек се радном делатношћу исказује све мање својом физичком снагом, а све више својим мисаоним способностима. На овај начин у одређеном смислу врши се интелектуализација човекове радне (посебно

производне) делатности, а интелектуални капитал постаје реалност привредног и друштвеног живота. Наиме, сада са променама у садржају рада, капитал се означава као интелектуални људски ум социјалног капитала.

Са компјутерско-информационом технологијом настају значајне промене у садржају људског рада (Козловеский, 1996, стр. 68). Оне имају за последицу губљење осећања о његовој сврсисходности и на њој заснованом осећању самопоштовања и самовредновања, коју, по правилу, у мањој или већој мери поседују сва људска бића (Марковић, 2005, стр. 31-39). Међутим, поред негативних последица, промене у садржају и карактеру рада имају и позитивне последице које омогућавају да знање постаје основни развојни ресурс у условима глобалног неолибералног капитализма, у тој мери да оно такво постаје и његово главно обележје. То је капитализам конципиран (и одређен) више на интелектуалном капиталу, а мање на новчано-физичком капиталу (богатству). Основу овог модела капитализма представља веровање у тржиште и појединца. Централна вредност и значај појединца је испорука знања, а не снага мишића. У овом моделу се признаје организација процеса, рутине и директиве које су садржај експлицитног знања које се дисеминира.

Са аспекта неспорно доказаних тврдњи да садашњи концепт глобалног економског концепта садржаног у закономерностима неолибералног модела капитализма, као неприкосновеног владара светске економске доктрине, отвара се простор за озбиљно разматрање једног готово оптички лако видљивог феномена. Потенцирање на стицању и експлоатацији неопходног квантума знања у свим друштвеним сегментима, готово да поприма облик чисто реторичке природе.

Ако изузмемо нераскидиву синтезу између употребе савремених техничко технолошких достигнућа у свакодневном раду и дискурс разматрања померимо на општу примену знања, долазимо до парадокса прве врсте.

Он се састоји у строгом каналисању милиона радно способног становништва и тачно одређеном степену њиховог позиционирања унутар мултинационалних корпорација у којој освешћеност и појачавање личне интелектуалне својине, према креаторима експлоатације радне снаге, могу у будућности озбиљно направити дисбаланс у прерасподели структуре стеченог или потенцијално

створеног богатства мале групе људи у чијем су тренутно власништву.

Власнике крупног капитала занима само ниво знања довољан да оствари зацртане бизнис пројекције, које се одавно не базирају на остваривању профита, профит је уступио место екстрапрофиту као доминантној категорији у економији и најмањих предузећа.

Зато је померање клатна са аспекта имплементације знања у производним процесима строго каналисано, до мере која не угрожава јасно избалансирана конта. У супротном, дошло би до померања новчане масе у сразмери са знањем и интелектуалним услугама, те би се део пројектованих прихода неизоставно морао пребацивати на образовану радну снагу и њихове креативне и стручне способности.

Ако искључимо на тренутак чисто економски ниво овакве тврдње и пребацимо подстицање знања као могућност да се унапређени потенцијали експлоатишу по невидљивом концепту и између садашње економске доктрине и актуелне глобалне политичке елите ставимо знак једнакости, разумећемо шири контекст овог разматрања.

Сведоци смо свеопште колаборације економских и политичких елита заснованих на новцу као господару свих токова савременог света, из чега проистиче клаузулни однос са јасним и неписаним одредбама. Политичким титуларима није у интересу да њихово гласачко тело достигне ниво препознавања нужних културних и вредносних образаца, исто тако то није потреба ни власника мултинационалних компанија. Дакле, оно што политика скивеним методама деловања намеће (лош образовни систем, минимум издвојених средстава за подстицање културне политике, критичку свест у социјалном деловању, разумевању потпуне дихотомije између друштвених група, маргинализовање духовних потреба, ускраћивање општег стандарда, немогућност школовања, раслојавања друштвених група, подстицање и нерешавање друштвених конфликта), заправо је идеал доминантног економског концепта. Зато се неолиберализам данас суочава са озбиљним губљењем сопственог увида у реално стање. И само због недостатка алтернативе, он се на економском и политичком плану одржава на пиједесталу моћи. Тај економски модел свесрдно подржан од политичких елита виси над амбисом сопствене амбиције да уз помоћ јефтине радне снаге људе претвори у конзументе изобиља у

којем се суштина не види од опште, декларативне формулације. У обиљу свега, нема ничега, лепо је приметио Бодријар. Управо анализом односа између економског и политичког, иако је то учињено са општег аспекта, дакле глобално, неходно је у даљем разматрању оба концепта јасно одредити заједничке именитеље како би се у даљем разматрању презентовали нови концепти који високим научним интензитетом сугеришу излазне моделе како би се употреба људског знања асимилувала на обострано задовољство.

У ствари, у капитализму (knowledge capitalism) знање и умеће су једини извори одрживе и дугорочне компатибилне предности корпорација, и ширих друштвених структура (Марковић, 2003, стр. 1-11). Зато људе - носиоце знања и умећа, суштине друштва и капитализма знања - треба третирати као бића која мисле, способна да произведу и усавршавају свој живот у историјски конкретном животном пространству, захваљујући својој животној сили. Ова сазнања условљавају промене у парадигмама менаџмента.

Са становишта овог сазнања у најновијим истраживањима положаја човека (људи) у глобалној економији и у корпорацијама (у којима остварују радну делатност - испољавајући своје знање и умеће) нашли су своје место и два релативно нова приступа у промишљању људског потенцијала: „индекс развитка људског потенцијала (ИРЉП) и индекс животне силе човека (ИЖСЧ)“.

Индекс развитка људског потенцијала има четири показатеља: продуктивност-раст; рационалност-могућност за реализацију способности и коришћење добара; стабилност-сигурност приступа тековинама цивилизације садашњих и будућих покољења; ширење могућности-развитак који се остварује не само због интереса људи, већ и њиховог напрезања.

Показатељи индекса животне силе човека су: очекивано трајање живота и реални бруто национални производ по глави становника. Узети заједно, ови показатељи одражавају три главна својства: здрав живот, знање и ниво живота достојан човека (Марковић, 2005, стр. 1-16). Полазећи од карактеристика глобалне економије и новог приступа у промишљању људског фактора у њој, сматрамо да треба допунити четири показатеља ИРЉП петим-исказом о условима рада у којима није угрожен интегритет човека. Индикатори животне силе човека (ИЖСЧ) су категорије социологије која

је развила систем показатеља развита животне силе човека као психосоцијалног бића исказујући његове способности производње и усавршавања свог живота у конкретним социоисторијским и социокултурним условима који одговарају потребама прогресивног развоја друштва. Сагласно традицији примене ИЖСЧ и еволуцији животне силе човека формулисани су индикатори њене развијености. Прво, средња вредност показатеља развијености физичких, психичких и социјалних способности човека. Друго, постојање основних група показатеља физичког, психичког и социјалног здравља које изражавају најбоље постојање и развој основних снага човека, формираних у свим основним сферама друштвеног живота, економији, политици, социјалном и духовно-културном развоју. Интеграција ових фактора омогућава оптимализацију напора о оцени развоја животне снаге човека у целини и посебним сферама друштвеног живота (Миличић, 2006, стр. 229).

Разматрања о индексу развита људског потенцијала и индексу развита животне силе човека настају у контексту потреба за што продуктивнијом и профитабилнијом људском делатношћу када се она интелектуализује и из тога произилази захтев да се људи-носиоци знања и умећа (интелектуалног капитала) у организовању радне средине и радног процеса третирају као мислећа и слободна бића са заштићеним интегритетом у свим његовим међусобно условљеним и повезаним компонентама (Григорје, 2006, стр. 95-96). Овим разматрањима је претходила, пратила и прати, активност Међународне организације рада (МОР). У овом смислу МОР је на Филаделфијској конференцији (одржаној 1944. године) преузео обавезу да припреми програм чија примена ће обезбедити услове рада у којима ће запослени осећати задовољство радом, исказујући у пуној мери своје способности доприносећи општем благостању. Полазећи од ових и сличних ставова у документима МОР-а, у тежњи да се успостави склад између садржаја „пристојног и достојног рада“.

Пристојан рад се дефинише као високоефективан рад у добрим производним, социјално-радним и безбедним условима са попуњеним капацитетима, који чини сваког радника задовољним омогућавајући му да у пуној мери испољи своје способности и вештине. То је добро плаћен рад у коме су заштићена права и достојанство радника, рад у коме се радници активно ангажују у делатности

организације (Жуков, 2007, стр. 9-11). Остваривање овако схваћеног многоаспектно одређеног пристојног рада у условима противуречног глобалног система, разматрано је више пута и са више становишта, а највестраније у Извештају генералног директора Међународног бироа рада (1999. године). У том извештају, речено је да пристојан рад представља глобални захтев и политичку директиву и да много шта у нашој будућности зависи од наше способности да пронађемо решење овог проблема, тј. остваривања пристојног рада. Тај рад-пристојан рад, речено је у извештају, представља више орјентир него остварена, и указано је на могућност његовог претварања у глобални циљ. Уз то указано је и на потребу остваривања четири стратегијска задатка као предуслова за претварање пристојног рада у глобални циљ. Ти задаци, предуслови су: ширење могућности запошљавања; утврђивање система социјалног запошљавања; развој и учвршћивање система социјалног дијалога и права на једнакост (Марковић, 2008, стр. 308-338).

Економска активност се одвија у оквиру глобалне економије, у глобалном систему са јединственим тржиштем, али и разликама међу државама у погледу њихове економске развијености и образаца организовања, што утиче на остваривање концепта „пристојан рад“ као глобалног процеса. На остваривање, тачније неостваривање или отежано остваривање тог концепта, значајно утичу два глобална проблема савременог друштва: запосленост и сиромаштво. Ова два проблема су међусобно условљена и повезана и препозната је потреба њиховог решавања на глобалном плану (у глобалним размерама) као предуслов остваривања „пристојног рада“. У овом смислу треба схватити и ставове Генералне скупштине Уједињених нација (2000. године) о социјалном развоју и подршци Програму МОР-а о пристојном раду, те ставове њене седнице одржане 1990. године о спремности да подржи праведну глобализацију обезбеђивања циљева потпуне и продуктивне запослености и пристојног рада уз обезбеђивање поштовања основних принципа и права у области рада. Полазећи од потребе да се остваривање „пристојног рада“ промишља и остварује као глобални проблем, комбинацијом исказа о индексима развоја људског потенцијала, животне силе човека и садржају „пристојног рада“, могућа је формулација теорије о новом схватању управљања друштвом које карактерише пораст динамике и сложености друштвених односа чије решавање

тражи маштовитост за реорганизацију укључујући ту и промену концепта, на прелазак из друштва људи-произвођача у друштво стваралаца.

Та маштовитост основних проблема савременог света рада треба да буде усмерена на изналагање нових парадигми менаџмента у условима промена у садржају и карактеру људске делатности праћене њеном интелектуализацијом, хомогенизацијом, стандардизацијом и захтевима за њеном достојанственошћу и пристојношћу да бисмо били продуктивни и профитабилни, за коју нећемо да мислимо да сами контролишемо своје животе, а заправо смо робови нашег властитог делања „отуђени од сопствене природе и препуштени на милост и немилост силама које нисмо у стању да контролишемо“ (Варуфакис, 2015, стр. 57-77).

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Дакле, цивилизација створена на основама капиталистичке филозофије развоја ударила је на границе свог развоја. Она нема и не показује могућност свог даљег развоја на основама стваралачких могућности и потреба развоја. Друштво постаје глобално, или је у својој уједињености ограничено да даље развија људске слободе и богатства у сваком делу свог уједињења. Напротив, све је у друштву развијених материјалних могућности не само наглашених између богатих и сиромашних грађана, која добија глобалне размере и прети да прерасте глобалне размере до којих доводи њихов сукоб. У први план као да избија сукоб између сиромаштва и богатства, који може довести до катастрофалних последица, уколико промишљање тог сукоба не омогући његово решавање на маштовит начин у границама и могућностима развоја нових промена у садржају и карактеру људске радне делатности. Та маштовитост треба да омогући превазилажење супротности између масовног богатства и сиромаштва у глобалним размерама, на линији изналагања концепта друштвеног развоја људи као произвођача и људи као стваралаца у њиховом људском достојанству.

„Капиталистичка филозофија развоја“ у чијој основи се налази човек као произвођач који ствара материјална и сва остала добра, која се сматрају продуктивним и рационалним у мери у којој исказују мањи утрошак ангажованих чинилаца у њиховом стварању, па и мањи утрошак ангажовања људског фактора, пре свега у ангажовању физичке снаге, као да је ударила на своје границе развоја. Цивилизација

која је изграђена, и развијала се на тој филозофији развоја, као да не показује наше могућности тог развоја јер је запоставила људску способност и потребу за стваралаштвом као специфичну потребу човека као бића *sui generis*. Дакле, друштво постаје уједињено и глобално али и разједињено, како је говорио академик Радомир Лукић. Друштво постаје глобално, али у својој уједињености остаје ограничено да даље развија људске слободе, пре свега због ограничења да у процесу радне делатности развија човеково стваралаштво у сваком делу свог постојања, а пре свега у процесу његовог остваривања у радној делатности. Тако добијемо друштво развијених материјалних могућности у смислу повећања богатства, али и друштва неједнакости у коришћењу тог богатства и супротних интереса између богатих и сиромашних на микро и макро плану друштвене организованости и битисања. У први план као да избија супротност између сиромаштва и богатства, са пратећим последицама, које треба промишљати, и са становишта супротности између човека-произвођача богатства и његових способности као ствараоца. Решавање ове противуречности захтева маштовитост у изналагању концепта друштвеног развоја који ће омогућити на микро и макро плану друштвеног постојања превазилажења супротности сиромаштва и богатства између човека као произвођача и ствараоца у јединству његовог људског достојанства, односно достојанства његовог рада, или радне делатности.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Бабков, Ф. Д. (2003). Савременый глобалный капитализм. Москва: Алма-прес.
- [2] Борико, А. (2002). Мала књига о глобализацији у свету будућности. Београд: Народна књига Алфа.
- [3] Beck, U. (2004). Моћ против моћи у доба globalizacije. Zagreb: Školska knjiga.
- [4] Варуфакис, Ј. (2015). Овај свет може да буде бољи. Београд: Креативни центар.
- [5] Видянин, В. И. и Журавлева, Г. П. (1997). Экономическая теория. Москва: ИНФРА.
- [6] Гозабов, И. А. (2007). Социальная философия. Москва: Академический проект.

- [7] Григорьев, С. И. (2006). Глобальная система, Словарь виталисткой социологии. Москва: Гродарки.
- [8] Григорьев, С. И. (2006). Индикаторы жизненны сил човека. Москва: Гордарики.
- [9] Ђорђевић, Р. (2006). Човек, вредност и историја. Београд: Институт за филозофију - Филозофски факултет у Београду.
- [10] Жуков, И. В. (2007). Људски ресурси-индекс социјалног развитка становништва. Београд: ЦУРО.
- [11] Козловеский, П. (1996). Етическая экономия как синтез экономической этической теории. Вопросы философии 8. Москва.
- [12] Лейбин, В. М. (2003). Глобалистика-энциклопедия. глав.ред. Мазур, И. И. и Чумаков, А. Н. Москва: ЦНПП и Диалог, ОАО издательство Радуга.
- [13] Мајор, Ф. (1977). УНЕСКО: идеал и акција. Београд: Републички завод за међународну научну, просветну, културну и техничку сарадњу и Завод за уџбенике и наставна средства.
- [14] Марковић, Ж. Д. (2008). Социологија безбедности труда. Москва: Издательство Российского государственного социального Университета Москва.
- [15] Марковић, Ж. Д. (2008). Глобална економија. Ниш: Економски факултет Универзитета у Нишу.
- [16] Марковић, Ж. Д. (2005). Глобална економика и человеческий фактор. Социологически исследования 13. Москва.
- [17] Марковић, Ж. Д. (2005). Традиционални менаџмент. Менаџмент 2/2005. Београд.
- [18] Марковић, Ж. Д. (2003). Социологија менаџмента и савременог управљања. Директор школе 1-2/2003. Београд.
- [19] Марковић, Ж. Д. (1970). Нормативна делатност међународне организације рада у области заштите на раду. Социјална мисао 3-9/1970. Београд.
- [20] Миличић, В. (2006). Индустрија знања-нова парадигма одрживог развоја. Нови Сад: Технички факултет Универзитет у Новом Саду.
- [21] Reirnet, E. C. (2006). Глобална економија. Београд: Чигоја штампа, Београд.
- [22] Ушкин, А. И. (2003). Глобалистика-энциклопедия. глав.ред. Мазур, И. И. и Чумаков, А. Н. Москва: ЦНПП и Диалог, ОАО издательство Радуга. Москва.
- [23] Чумаков, А. Н. (2009). Глобализация-контурсы целостного мира. Москва: Проспект.
- [24] Шарков, Ф. Н. (2007). Социология: теория методы. Москва: Экзамен.

SUMMARY

The paper discusses the connection between globalization as a social process and the intellectualization of labor and changes in the content and character of labor that lead to the manifestation of capital in the form of intellectual capital. In this process, man manifests himself through his knowledge through his work. In this context, the conceptual definition of decent work and perspective and the consequences of its realization are considered, as a given goal in the evolutionary development of human society. In addition, human activity is pointed out from the point of view of homogenization and standardization, and their significance and influence are shown. Changes in the content and character of human labor activity also require changes in the paradigms of its management at all levels of its manifestation, from concrete forms of organization to the global structure of society. Those changes, starting from changes in its content, should mark harmonization of requirements of its purposefully targeted activity with certain positive consequences of creatively profitable aspects and human characteristics as a thinking and valued being on the line of understanding, thinking and treating man in labor activities to a lesser extent as a being capable of expressing the demands of the executor of work orders, but more as a creative being. With such a development, the evolution of human society would mark its development in the direction of the realization of man as a creator, which is in accordance with the development of man as sui generis.